

Un act controversat

Si anul acesta, ca de fiecare dată în ultimii 15 ani, ziua de 23 august nu ne mai spune mare lucru. Altădată sărbătoare națională, ea este acum doar vag amintită în jurnalele de actualități ale televiziunilor private, prin raportare, grație unor reporteri și producători imbecili, exclusiv la paradele și manifestațiile populare puse la cale de regimul comunist pentru a marca ceea ce devenise, după 1948, ziua națională a României.

Discuțiile despre semnificația istorică a acestei zile în evoluția celui de Al Doilea Război Mondial, dar și pentru România, sunt în continuare aprinse, măcar atunci când au loc, ceea ce denotă că ne despărțim de trecut mai degrabă încrâncenați, fără zâmbete pe buze și, mai ales, fără detașarea critică necesară față de evenimente care ne-au marcat istoria ultimilor 60 de ani.

Dincolo de succesivele sale denumiri – nu cred să existe în istoria noastră vreun eveniment care să fi cunoscut atât de multe definiții și interpretări, toate determinate politic, în funcție de etapa de rescriere a istoriei României pe care o parcurgea Partidul Comunist, de la celebrul pleonasm „insurecție armată”, care a făcut o lungă carieră, până la formularea amplă, greoaie și goală de conținut, „revoluție de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă”, obligatorie până în 1989 – actul de la 23 august conține o importantă componentă de dilematism și improvizatie care a afectat în primul rând armata română, cea care s-a dovedit a fi, în capacitatea ei admirabilă de a împlini ordinele regelui Mihai I, „capul oștirii”, potrivit Constituției, un erou colectiv și, deopotrivă, o victimă.

Evenimentele de la 23 august 1944 nu numai că au luat prin surprindere cancelariile occidentale (Winston Churchill, de pildă, s-a grăbit să negocieze direct, cu partenerul său sovietic, Iosif Stalin, la Moscova, interesele Imperiului britanic, puse în pericol de largă deschidere a porții Balcanilor Armatei Roșii, prin actul politico-militar de la București), dar au plasat armata română într-o gravă confuzie.

Monarhul le spune militarilor, prin intermediul Proclamației către țară, că România „a acceptat armistițiul oferit de Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii. Din acest moment, încetează lupta și orice act de ostilitate împotriva armatei sovietice, precum și starea de război cu Marea Britanie și Statele Unite”.

Mai mult, declarația noului guvern român preciza că, „în domeniul politicii externe, prima măsură luată de guvern a fost acceptarea armistițiului cu Națiunile Unite”. Care, de fapt, nu exista! Acesta avea să fie încheiat, în noaptea de 12/13 septembrie 1944, la Moscova. Însă nu numai că Proclamația regală cerea militarilor români să înceteze lupta împotriva trupelor sovietice, dar Directiva Operativă a Marelui Stat Major, semnată de generalul Gheorghe Mihail, în seara zilei de 23 august 1944, părea scrisă de un om politic, nu de un militar, conținând cereri de neaplicat! „Scopul politic” impus era acela ca armata română să înceteze lupta alături de trupele germane pentru „a obține pacea de la Națiunile Unite și de a reîncepe lupta alături de forțele armate ale acestor puteri pentru eliberarea Ardealului de Nord”. Cu alte cuvinte, generalul Mihail le cerea militarilor români să lupte cu germanii, așteptând o ipotetică „obținere a păcii” cu Națiunile Unite și, eventual, după încheierea ei, alăturarea la efortul de război al acestora pentru recuperarea părții de nord a Transilvaniei. Or, pe teren, armata română se vedea prinsă, în realitate, între doi inamici: trupele germane și cele sovietice. Despre cele din urmă, Directiva Operativă nici măcar nu amintea. Se știe, orice armistițiu politic trebuie să aibă și o componentă tehnic-militară, prin care părțile implicate decid când și cum pun capăt luptei dintre ei. Însă la 23 august 1944, militarii români aflți pe front, mai ales în Moldova și Dobrogea, s-au trezit făcând gesturi de curtoazie foștilor inamici, care i-au arestat pe

loc, le-au confiscat armamentul și i-au deportat în Siberia, pierderile armatei române, potrivit cifrelor furnizate de Comisia Română pentru Aplicarea Armistițiului, ridicându-se la aproape 150.000 de militari. Flota maritimă și fluvială (aceasta din urmă a fost arestată, prin viclesug, de contraamiralul sovietic Gorșkov, la Ismail, cu întreg comandamentul forțelor fluviale!) a fost capturată de sovietici: 106 nave de război (dintre care 15 vase de luptă și 91 de vase auxiliare), precum și flota comercială. Prin capturarea navelor românești de la Marea Neagră și Dunăre, marina regală s-a aflat în imposibilitatea de a întreprinde acțiuni ofensive în colaborare cu forțele navale sovietice.

Actul de la 23 august 1944 merită analizat tocmai din perspectiva învățămintelor care s-ar putea desprinde, pentru factorii de decizie politică și militară, din grava eroare de autonomizare, într-o acțiune de genul acesta, a obiectivului politic în detrimentul celui militar, în contextul mai larg al unei confruntări de o anumită amploare. În esență, armata română, ca instrument militar menit să protejeze prin forță interesul național fixat de factorii de decizie politică, a răspuns excelent și perfect unitar comenzii politice. Problema pe care o ridică însă actul de la 23 august 1944, din punct de vedere militar, așa cum acesta a fost realizat, este cât de mult a avut în vedere factorul politic, prin deciziile discutabile pe care le-a luat, protejarea militarilor români de eventualele sacrificii inutile. ■

Maior FLORIN ȘPERLEA

**Pe fundal: Ordinul 23 August, conferit în anii regimului comunist, 1967-1989
Jos: Palatul Regal din București, locul în care a fost arestat mareșalul Ion Antonescu, în după-amiaza zilei de 23 august 1944.**

